

Jämställt och jämlikt föräldraskap

Varför ett
jämställt
och jämlikt
föräldraskap?

Forskning visar att barn och vuxna överlag mår bättre i familjer där arbetet och ansvaret är jämnt fördelat. Listan på fördelar är lång: bättre prestationer hos barnen i skolan och mindre riskbeteenden, mindre risk för separationer och överbelastning för föräldrarna med mera. Delaktighet och jämställdhet gör ofta att alla mår bättre.

Men jämlikt föräldraskap handlar inte bara om rättvisa parförhållanden. Jämlikhet är ett bredare begrepp än jämställdhet. Medan jämställdhet handlar om rättvisa mellan könen så handlar jämlikhet om flera saker än kön. I diskrimineringslagen så står det t.ex. att ingen får diskrimineras på grund av "ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller någon annan omständighet som gäller den enskilde som person." Jämlikhet handlar om alla kategorier.

Jämlikhet och jämställdhet är i sig stora teman som kan handla om många olika saker. Hur vi behandlar och uppmärksammar andra och hur vi behandlas och uppmärksammas. Vad vi förväntar oss av varandra, fördelning av resurser och makt, beslutsfattande och ansvar. Målet med jämlikhet är att jämna ut en situation så att alla har samma möjligheter, ställning och delaktighet på lika villkor.

Vi närmar oss här jämlikhetstemat genom reflektion och dialog, kunskap och förståelse. Om du är i ett parförhållande innebär detta en villighet att möta den andre och om att kommunicera på jämlik nivå inom och utanför familjen. För samhället, det vill säga för oss, innebär det bl.a. att uppmärksamma olika familjeformer, att respektera olikheter. Att vi ärligt kan syna oss själva och samhället för att få en överblick över hur saker och ting egentligen är fördelade. Att varje förälder känner att hen är engagerad och delaktig i samt ansvarig för sitt eller sina barns omsorg.

Det tillräckliga föräldraskapet

Välfärdssamhället värderar föräldraskap och bygger på många sätt upp sina institutioner kring föräldraskap som idé. Men då något hålls upp som heligt i samhället kan det lätt skapa en skuggsida. Allt som inte passar in i den fina bilden upplevs som ett misslyckande och det kan vara svårt att tala om problem och brister. Saker som föräldrautmattning och känslor av otillräcklighet har ökat bland familjer. Tänk om jag gör fel? Tänk om mitt barn tar skada?

Att vara del av en familj som inte passar in i den allmänna bilden av vad en familj är kan utgöra en extrabelastning och leda till en form av minoritetsstress – dvs. att det till familjens vardagliga belastningar kommer en extrabelastning av att inte passa in i normen. Det kan bl.a. ta sig uttryck i hur institutioner bemöter en, hur man känner sig själv speglad i samhället och är delaktig i det.

Om det känns tungt att möta de familje-ideal som målas upp kan man försöka komma ihåg att de är just idealbilder, inte en levande verklighet. Tänk gärna då istället på vad som enligt dig är en tillräckligt bra förälder. Den kan se ut på många olika sätt.

Jämlika familjer och jämlikhet i familjer

Jämlikhet och föräldraskap kan ses både utifrån och inifrån. Dels kan vi granska jämlikheten inom familjen och ge råd om hur alla behandlas jämlikt i hemmet. Får alla plats? Får alla en röst? Är arbetet och resurserna rättvist fördelade? Dels kan vi se på familjen utifrån – som en del i samhället. Hur uppmärksammas olika familjeformer i samhället och hurudan synlighet och påverkningsmöjligheter får alla? Hur ser bilden av familjen ut i samhället idag? Ryms alla med?

Familjen är en av välfärdssamhällets grundpelare men bilden av vad en familj är kan ibland vara exkluderande. Den typiska kärnfamiljen med mamma-pappa-barn lever starkt i media och kultur och kan vara den spontana bilden vi får då vi tänker på familjer. Men år 2020 var nästan en femtedel av småbarnsfamiljer enföräldersfamiljer i Finland, främst mammor med barn. Nio procent av alla småbarnsfamiljer var bonusfamiljer, dvs. familjer där åtminstone en förälder har barn sedan tidigare. Det finns även ett växande antal mångkulturella familjer och regnbågsfamiljer (dvs. en familj där en eller flera föräldrar tillhör en sexuell minoritet) i statistiken. Flera vuxna, antingen i samboförhållanden eller självboende väljer också att inte skaffa barn alls.

Källor/Läs mera

Sarkadi, A., Kristiansson, R., Oberklaid, F., Bremberg, S. (2008). "Fathers' involvement and children's developmental outcomes: a systematic review of longitudinal studies", *Acta Paediatrica* 97:153–158.

"Minoritetsstress", Regnbågsfamiljer i väntat, RFSL, <https://www.rfsl.se/verksamhet/regnbagsfamiljer-i-vantan/minoritetsstress/>, läst 19.4.2022

Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet [webbpublikation]. 2020, tabell 3. Lapsiperheet tyypeittäin 1950–2020. Helsinki: Statistikcentralen. http://www.stat.fi/til/perh/2020/perh_2020_2021-05-28_tau_003.fi.html, hämtat 19.4.2022